

Besluit van Gedeputeerde Staten van Limburg

Ontheffing Wet natuurbescherming Art. 3.1, lid 2, en art. 3.5, lid 4, Wnb

Renovatie woningen Wambacherhof te Tegelen

Zaaknummer: **2018-200787**

Kenmerk: 2018/57498 d.d. 30 augustus 2018

Verzonden: 3 september 2018

INHOUDSOPGAVE

1	Besluit.....	3
1.1	Afschriften	4
1.2	Rechtsbescherming	4
1.3	Inwerkingtreding.....	4
2	Voorschriften	5
2.1	Algemene voorschriften	5
2.2	Specifieke (soort)voorschriften	5
2.3	Overige voorschriften	5
3	Procedure.....	7
3.1	Aanvraag.....	7
3.2	Bevoegd gezag	7
3.3	Vorbereidingsprocedure.....	7
4	Overwegingen	8
4.1	Beschermingsregimes Vogelrichtlijnsoorten § 3.1 en Habitatrichtlijnsoorten § 3.2	8
4.2	Omschrijving aanvraag	8
4.3	Huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en laatvlieger	9
4.3.1	Andere bevredigende oplossing	9
4.3.2	Belang	10
4.3.3	Staat van instandhouding	10
4.4	Conclusie	11
4.4.1	Vogelrichtlijnsoorten – art. 3.1, lid 2.....	11
4.4.2	Habitatrichtlijnsoorten –art. 3.5, lid 4.....	11
4.4.3	Ten overvloede	11
4.4.4	Zorgplicht	12

1 Besluit

Gedeputeerde Staten van Limburg hebben op 31 januari 2018, een aanvraag om ontheffing als bedoeld in de artikelen 3.3 en 3.8 Wet natuurbescherming (Wnb) ontvangen van XXXX, Tegelseweg 3 te 5951 GK, Belfeld, namens XXXX, Postbus 3046 te 5930 AA, Venlo. De aanvraag betreft de renovatie van woningen aan de Wambacherhof 1 t/m 4, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16 t/m 19, 22, 23, 25, 29, 31, 32, 33, 35, 37, 39, 41, 42, 44 t/m 46, 48, 50 t/m 68, 70, 72, 74, 78 te Tegelen, in het leefgebied van de huismus (*Passer domesticus*), de gierzwaluw (*Apus apus*), de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). De aanvraag is geregistreerd onder zaaknummer 2018-200787.

Gedeputeerde Staten van Limburg besluiten, gelet op de artikelen 3.3 en 3.8 Wnb en gelet op de overwegingen die zijn opgenomen in deze ontheffing:

1. aan XXXX ontheffing te verlenen. Deze ontheffing wordt verleend in het kader van de renovatie van de woningen Wambacherhof 1 t/m 4, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16 t/m 19, 22, 23, 25, 29, 31, 32, 33, 35, 37, 39, 41, 42, 44 t/m 46, 48, 50 t/m 68, 70, 72, 74, 78 te Tegelen;
2. dat ontheffing wordt verleend van de volgende verboden handelingen:
 - Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren, of het wegnemen van nesten van de huismus en de gierzwaluw, artikel 3.1, lid 2, Wnb.
 - De voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of vernielen van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger, artikel 3.5, lid 4, Wnb.
3. dat aan deze ontheffing de in hoofdstuk 2 vermelde voorschriften verbonden zijn;
4. dat de ontheffing wordt verleend voor de periode: startdatum 1 oktober 2018, einddatum 15 april 2019;
5. De voorschriften aangaande mitigerende en compenserende maatregelen blijven van kracht na afloop van onder 4 genoemde periode.
6. dat de aanvraag en de bijbehorende stukken ontvangen op 31 januari 2018, deel uitmaken van deze ontheffing, behoudens en voor zover daarvan bij dit besluit niet wordt afgeweken.

Gedeputeerde Staten van Limburg
namens dezen,

drs. M.G.P.I. Arts
Kwartiermaker Vergunningen
Toezicht en Handhaving (VTH)

1.1 Afschriften

Dit besluit is verzonden aan:

- XXXX, Postbus 3046, 5930 AA, Venlo.

Een afschrift van dit besluit is verzonden aan:

- XXXX, Tegelseweg 3, 5951 GK, Belfeld;
- Gemeente Venlo, Postbus 3434, 5902 RK, Venlo.

1.2 Rechtsbescherming

Als dit besluit uw belang rechtstreeks raakt en u het met de inhoud van dit besluit niet eens bent, kunt u bezwaar maken. U moet dan binnen zes weken na de dag waarop dit besluit is verzonden een bezwaarschrift indienen. Op deze procedure is de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Het bezwaarschrift moet worden ondertekend en moet ten minste bevatten: de naam en het adres van de indiener, de datum, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht alsmede de redenen van het bezwaar (motivering). Het bezwaarschrift moet worden gericht aan: Gedeputeerde Staten van Limburg, Juridische Zaken en Inkoop, team Rechtsbescherming, Postbus 5700, 6202 MA Maastricht. Voor meer informatie verwijzen wij u naar www.limburg.nl.

Het indienen van een bezwaarschrift heeft geen schorsende werking. Als u een bezwaarschrift heeft ingediend, dan kunt u tevens een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening indienen bij de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Limburg, locatie Maastricht, Postbus 1988, 6201 BZ Maastricht. Voor meer informatie verwijzen wij u naar www.rechtspraak.nl.

1.3 Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking na toezending of uitreiking aan de belanghebbende(n) tot wie het besluit is gericht, onder wie begrepen de aanvrager.

Indien de voorzieningenrechter positief beslist op een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening als bedoeld in artikel 8:81 van de Awb, wordt de werking van het onderhavige besluit geschorst.

2 Voorschriften

2.1 Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de onder hoofdstuk 1 genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. De ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied Wambacherhof, gelegen in de gemeente Venlo aan de Wambacherhof, één en ander zoals is weergegeven op pagina 9, figuur 1, van onderhavig besluit, als ook op pagina 4, figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport “Activiteitenplan renovatie Wambacherhof te Tegelen”, d.d. 31 januari 2018.
4. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met het bevoegd gezag indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek aan een toezichthouder van de provincie Limburg ter inzage worden gegeven.

2.2 Specifieke (soort)voorschriften

6. Met in achtneming van onderstaande voorschriften, dienen de maatregelen uitgevoerd te worden zoals beschreven in het bij de aanvraag gevoegde rapport “Activiteitenplan renovatie Wambacherhof te Tegelen”, d.d. 31 januari 2018 en het “Aanvullend Vleermuis- en vogelonderzoek” d.d. 23 juli 2018.
7. De ontheffinghouder stelt ten minste één week voorafgaande aan de aanvang van de mitigerende en/of compenserende maatregelen, voor zover die niet (geheel) samenvallen met de periode van de uitvoering van de werkzaamheden als bedoeld in voorschrift 6, het bevoegd gezag op de hoogte van de data en tijdstippen waarop mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd en worden afgerond. Deze melding kunt u per post versturen naar postbus 5700, 6202 MA Maastricht of via de Berichtenbox voor bedrijven, onder vermelding van het zaaknummer.
8. De onder 6 bedoelde maatregelen worden uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol dat ten allen tijde op locatie aanwezig is en waarmee het uitvoerend personeel bekend is.

2.3 Overige voorschriften

9. De werkzaamheden, conform bovengenoemde voorschriften, dienen te worden uitgevoerd in afstemming met een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend. Onder een deskundige wordt verstaan:
 - a. een inhoudelijke medewerker op het gebied van soorten bij een ecologisch adviesbureau;

- b. of een persoon die beschikt over een afgeronde hbo- of universitaire opleiding met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
- c. of een persoon die beschikt over een afgeronde mbo-opleiding, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
- d. of een persoon die beschikt over een door ervaring opgedane gelijkwaardig niveau;
- e. of een persoon die zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij een Nederlandse beschermingsorganisatie;
- f. of een persoon die zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de monitoring en/of bescherming van soorten.

10. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient minimaal 8 weken voor het verstrijken van deze termijn, een verzoek tot verlenging van de ontheffing ingediend te worden.

3 Procedure

3.1 Aanvraag

Op 31 januari 2018 heeft aanvrager een aanvraag om ontheffing ingediend voor de volgende in de Wnb verboden handelingen:

- Het opzettelijk vernielen en beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren, of het wegnemen van nesten van de huismus en de gierzwaluw, artikel 3.1, lid 2, Wnb.
- De voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of vernielen van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger, artikel 3.5, lid 4, Wnb.

De aanvraag bestaat uit de volgende stukken:

- Aanvraagformulier ontheffing - inclusief module soortenbescherming;
- Activiteitenplan renovatie Wambacherhof te Tegelen, 31 januari 2018;
- Volmacht adviseur, 5 januari 2018
- Aanvullend vleermuis- en vogelonderzoek, 23 juli 2018.

3.2 Bevoegd gezag

De handelingen worden in zijn geheel verricht in de provincie Limburg. Gelet op artikel 1.3 Wnb en de artikelen 3.3 en 3.8 Wnb is ons college het bevoegd gezag voor het verlenen van de ontheffing.

3.3 Voorbereidingsprocedure

Dit besluit is voorbereid met de reguliere voorbereidingsprocedure als beschreven in titel 4.1 van de Awb. Op een aanvraag om ontheffing wordt op grond van artikel 5.1, lid 1, Wnb in beginsel binnen dertien weken na de datum van ontvangst beslist. Ingevolge artikel 5.1, lid 2, Wnb is de beslistermijn met zeven weken verlengd.

Van het besluit wordt mededeling gedaan via de internetsite van de Provincie Limburg (www.limburg.nl).

4 Overwegingen

De Wet natuurbescherming bevat regels voor het behoud van de biologische diversiteit en de bescherming van kwetsbare dier- en plantensoorten en hun natuurlijke leefomgeving. Enerzijds is Nederland hiertoe gehouden op grond van internationale verdragen en Europese richtlijnen. De Wet natuurbescherming kent daarom beschermingsregels voor soorten die onder de Europese Vogelrichtlijn zijn beschermd ('Vogelrichtlijnsoorten') in paragraaf 3.1, alsmede voor soorten die middels de Europese Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn bescherming genieten ('Habitatrichtlijnsoorten') in paragraaf 3.2. Anderzijds voorziet paragraaf 3.3 van de wet in regels voor een limitatief aantal soorten waarvan de bescherming niet internationaalrechtelijk is geregeld, maar waartoe de nationale wetgever op eigen initiatief heeft besloten ('andere soorten'). Deze drie beschermingsregimes kennen elk eigen verbodsbepalingen en voorwaarden voor ontheffing van de verboden. De voorliggende aanvraag heeft betrekking op het beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten (§ 3.1) en Habitatrichtlijnsoorten (§ 3.2).

4.1 Beschermingsregimes Vogelrichtlijnsoorten § 3.1 en Habitatrichtlijnsoorten § 3.2

Op 31 januari 2018, hebben wij van aanvrager een aanvraag ontvangen om ontheffing van de in artikel 3.1, lid 2 opgenomen verboden voor het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren, of het wegnemen van nesten van de huismus en de gierzwaluw, en de in artikel 3.5, lid 4 opgenomen verboden om de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of vernielen van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. De ontheffingsaanvraag is ingediend ten behoeve van de renovatie van 53 woningen aan de Wambacherhof te Tegelen, voor de periode 1 oktober 2018 – 15 april 2019.

Een ontheffing van de bovengenoemde verbodsbepalingen kan worden verleend als aan elk van de volgende voorwaarden, zoals opgenomen in artikel 3.3, lid 4, Wnb en artikel 3.8, lid 5, Wnb, is voldaan:

- er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- de handeling is nodig in het kader van een of meer van de in bovengenoemde artikelen genoemde belangen;
- de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort en er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Een toetsing aan deze aspecten heeft plaatsgevonden, en is beschreven in paragraaf 4.3.

4.2 Omschrijving aanvraag

Aanvrager wil 53 woningen aan de Wambacherhof te Tegelen renoveren. Het betreft 11 eengezinswoningen, 14 beneden- en 28 bovenwoningen. De daken zullen compleet vernieuwd worden. De zonnkant van de daken wordt voorzien van zonnepanelen, het voegwerk wordt hersteld en de gevels worden geschilderd. De kozijnen moeten worden vervangen, en de spouwmuur worden na-geïsoleerd. Aan de achterzijde worden de luifels boven de balkons verwijderd.

Er bevinden zich mogelijk huismusnesten in de woningen onder de onderste rij dakpannen. Door de vernieuwing en de isolatie van de daken gaan deze nesten verloren.

In de woningen bevinden zich mogelijk gierzwaluwnesten. Door de dakrenovaties verdwijnen de aanwezige voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gierzwaluw.

In de spouwen van woningen aan de Wambacherhof bevinden zich mogelijk paar- en/of zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. De dieren vliegen via een open stootvoeg of onder een gevelpan in en uit en komen zo in de achterliggende spouw. Door na-isolatie van deze spouwen gaan deze verblijven verloren.

In de woningen bevinden zich mogelijk huismus- en gierzwaluwnesten en/of zomer- en/of paarverblijven van de gewone dwergvleermuis en/of de laatvlieger. De Wambacherhof is stedelijk gebied, direct aangrenzend aan het buitengebied, een en ander zoals weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Het projectgebied

4.3 Huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en laatvlieger

4.3.1 Andere bevredigende oplossing

Het project is locatiegebonden. Alternatieve locaties zijn niet mogelijk voor het voorliggend project, het gaat immers om het renoveren van woningen. Bij het renoveren van dakconstructies is het niet te vermijden dat eventueel aanwezige huismus- en/of gierzwaluwnesten verloren gaan. Er is geen alternatief denkbaar waarbij de dakrenovatie en –isolatie wordt gerealiseerd en de bestaande vogelnesten behouden blijven. Eventueel te vinden kraamverblijven van de gewone dwergvleermuis en/of laatvlieger zullen worden behouden door het achterwege laten van het aanbrengen van isolatieschuim in de betreffende spouwen. Een nader heeft plaatsgevonden. Om de minimale isolatiewaarde in de wijk te kunnen behalen dienen spouwen met een zomer- en/of paarverblijf daarom waarschijnlijk te worden nagevuld met isolatie. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning wordt schade aan de genoemde soorten zoveel mogelijk voorkomen.

Voor de handeling, waarop de aanvraag betrekking heeft, bestaat geen andere bevredigende oplossing.

4.3.2 Belang

Op het aanvraagformulier is aangegeven dat de ontheffing is aangevraagd op basis van het volgende belang: *Volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang*. Dit op basis van het nemen van energetische maatregelen, noodzakelijk onderhoud en het revitaliseren van de woningen in verband met de leefbaarheidsproblematiek in deze wijk/dit deel van de wijk. De leefbaarheidsproblematiek heeft voornamelijk betrekking op de vochtuishouding in de woningen die op dit moment verre van gewenst is.

Dit alles in overweging nemend weegt het belang van, met name, de volksgezondheid zwaarder dan het belang voor de aangetroffen diersoorten.

4.3.3 Staat van instandhouding

Voor alle genoemde soorten geldt dat er wordt uitgegaan van een 'worst case scenario' door aan te nemen dat er verblijven/nesten aanwezig zijn.

De huismus is een karakteristieke soort van stedelijk gebied. In de omgeving c.q. buiten het plangebied zijn vergelijkbare biotopen aanwezig die voor de huismus geschikt zijn. Het is dan ook aannemelijk dat de huismussen deel uitmaken van een populatie van enige omvang. Op grond van waarnemingen in Tegelen is de lokale staat van instandhouding gunstig. Er zijn meerdere huismusnesten buiten het plangebied aangetroffen. Tijdens het aanvullend Vleermuis- en vogelonderzoek werd de huismus geen enkele keer waargenomen. Er zijn geen huismusnesten gevonden.

Voor het realiseren van nestgelegenheid in het plangebied werd reeds vóór 15 maart 2018 al alternatieve nestgelegenheid aangeboden. Op verschillende adressen aan de Wambacherhof zijn 15 nestkasten opgehangen tegen de gevels van de woningen in het plangebied. Hiermee wordt voorkomen dat het plangebied zijn functie als leefgebied voor de huismus verliest.

De gierzwaluw is een karakteristieke soort van stedelijk gebied met hoge gebouwen, puntdaken en overige ruimtes waaruit de soort een vrije val kan maken. In vrijwel ieder stedelijk gebied komen gierzwaluwen voor. Derhalve is de verwachting dat in een grote stedelijke omgeving als Venlo sprake is van een robuuste populatie gierzwaluwen. Op grond van waarnemingen in Tegelen is de lokale staat van instandhouding gunstig. Buiten het plangebied zijn meerdere gierzwaluwnesten aangetroffen. Tijdens het aanvullend Vleermuis- en vogelonderzoek werd de gierzwaluw voornamelijk in een naastgelegen wijk waargenomen. Er zijn geen gierzwaluwnesten gevonden.

Door de dakrenovaties gaan eventueel aanwezige gierzwaluwnesten verloren. Deze nesten zijn jaarrond beschermd. Reeds vóór 15 april 2018 zijn 16 gierzwaluwnestkasten tegen de gevels van woningen in het plangebied bevestigd.

De gewone dwergvleermuis is een algemeen voorkomende soort die hoofdzakelijk verblijft in (spouwmuren, dakbetimmering, onder daken enz.). Gezien het stedelijk gebied waarin het plangebied gelegen is, is het waarschijnlijk dat de gewone dwergvleermuis die voorkomt in het plangebied onderdeel uitmaakt van een grote populatie die in het stedelijk gebied aanwezig is. Ze leven in een netwerk van lokale populaties waarbij een of enkele kraamkolonies de kern van de lokale populatie vormen. In het onderzochte plangebied is geen kraamkolonie gevonden. Er kan in zijn algemeenheid vanuit gegaan worden dat het netwerk bestaat uit meerdere groepen, met elk één of meer kraamkolonies van 20 tot 120 dieren (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014c). Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 2.0, december 2014.)

Buiten het plangebied zijn meerdere uitvliegende gewone dwergvleermuizen aangetroffen. De Wambacherhof wordt daarom vermoedelijk door een (zeer) klein deel van de lokale populatie gebruikt. In de omgeving is de staat van instandhouding gunstig. Tijdens het aanvullend Vleermuis- en vogelonderzoek is een kraamverblijf waargenomen op de Wambacherhof 29. Paar- en zomerverblijven zijn niet waargenomen.

De laatvlieger is een algemeen voorkomende soort die hoofdzakelijk verblijft in (spouwmuren, dakbetimmering, onder daken enz.). Gezien het stedelijk gebied waarin het plangebied gelegen is, is het waarschijnlijk dat de laatvlieger die voorkomt in het plangebied onderdeel uitmaakt van een grote populatie die in het stedelijk gebied aanwezig is. Buiten het plangebied zijn meerdere uitvliegende laatvliegers aangetroffen, dit is een indicatie dat de lokale staat van instandhouding gunstig is, maar een definitief oordeel is daarover niet te vellen. Aangezien er in het plangebied geen laatvliegers zijn waargenomen. Tijdens het aanvullend Vleermuis- en vogelonderzoek zijn geen laatvliegers waargenomen.

Eventuele paar- en zomerverblijven van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger kunnen door de renovaties worden vernietigd. Door vóór 1 april 2018 16 vleermuiskasten te hebben opgehangen zijn er conform het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis voldoende tijdelijk vervangende verblijven aanwezig. Omdat de gebruikte vleermuiskasten niet als permanente vervanging worden gezien, zullen er in 2018 ook niet permanente zomerverblijven worden gemaakt, door nabij de nog te vinden vleermuisverblijven een aantal vleermuiskasten in te metselen. Hierbij zal worden uitgegaan van een veelvoud van het aantal aanwezige vleermuisverblijven.

De handelingen, waarop de aanvraag betrekking heeft, leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de huismus en de gierzwaluw.

Met de handelingen, waarop de aanvraag betrekking heeft, wordt tevens geen afbreuk gedaan aan het streven de populatie van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger in het natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

4.4 Conclusie

4.4.1 Vogelrichtlijnsoorten – art. 3.1, lid 2

Het toetsingskader dat betrekking heeft op het beschermen van Vogelrichtlijnsoorten biedt ten aanzien van de huismus en gierzwaluw voldoende gronden voor ontheffingverlening van de verbodsbepaling als opgenomen in artikel 3.1.

4.4.2 Habitatrichtlijnsoorten –art. 3.5, lid 4

Voorts biedt het toetsingskader dat betrekking heeft op het beschermen van Habitatrichtlijnsoorten ten aanzien van de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger voldoende gronden voor ontheffingverlening van de verbodsbepaling als opgenomen in artikel 3.5.

4.4.3 Ten overvloede

Het is mogelijk dat in het projectgebied andere, dan uit onderzoeken gebleken, beschermde soorten voorkomen. In dat geval is mogelijk toch sprake van een overtreding van een of meer verbodsbepalingen van paragraaf 3.1 en/of paragraaf 3.5 Wnb en/of paragraaf 3.10 Wnb.

Bij (mogelijke) overtreding van verboden waarvoor bij dit besluit geen ontheffing is verleend, dient bij het bevoegd gezag een (aanvullende) ontheffing te worden aangevraagd.

4.4.4 Zorgplicht

Onverminderd de vrijstellingen, gedragscodes en ontheffingen dient altijd de wettelijke zorgplicht als bedoeld in artikel 1.11 Wnb voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving in acht te worden genomen. Dat houdt in dat eenieder voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.